

GRAD-GYENGE ANIKÓ*

SZABAD FELHASZNÁLÁSOK A LÁTÁSKÁROSULTAK MŰVEKHEZ VALÓ JOBB HOZZÁFÉRÉSE ÉRDEKÉBEN

Tattay Levente egyetemi tanár, professzor úr ünnepi köszöntése csak olyan tanulmánnyal történhet, amely a szellemi tulajdonjog területének valamely aktuális, friss problémakörével, témájával foglalkozik, mivel az ünnepelt tudományos és oktatói tevékenysége is az újdonságok, friss eredmények, releváns kérdések iránti legteljesebb nyitottsággal, érzékenységgel és azok részletes, értő elemzésével jellemezhető. Emiatt reméli e tanulmány szerzője, hogy örömeire fog szolgálni egy olyan szerzői jogi nemzetközi szerződés első magyar nyelvű vizsgálata, amelynek elfogadására ebben az évben került sor és olybá tűnik, hogy eszközei, megoldásai új, eddig soha nem látott színekkel gazdagítják a szerzői jog nemzetközi palettáját. Bízom benne, hogy még ha a tanulmány erősen kritikus hangvételű is, elfogadható lesz az ünnepelt számára ajándékként, hiszen a saját tudományos kutató munkája sem mentes e hangvételtől.

* * *

1. Bevezetés

A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (World Intellectual Property Organization – a továbbiakban: WIPO) közgyűlése 2012-ben részletes menetrendet fogadott el annak érdekében, hogy 2013-ban össze lehessen hívni egy diplomáciai konferenciát. Ennek a célja egy egyezmény elfogadása volt, amely a látáskárosult (visually impaired) és olvasási képességükben akadályo-

* PhD, ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért tanácsadó, egyetemi docens, tanszékvezető-helyettes, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi és Római Jogi Tanszék.

zott (print disabled) személyeknek (a továbbiakban együtt: látáskárosultak) a szerzői művekhez való hozzáférést szeretné az ilyen akadályokkal nem küzdőkkel egyenlő feltételek szerint,¹ kivételek vagy korlátozások útján javítani (a továbbiakban VIP).

Ez tehát egy olyan nemzetközi szerződés elfogadását célozta meg,² ami lehetővé teszi a látáskárosultak számára bármilyen felhasználási móddal a művek élvezetét.³ A WIPO oldalán olvasható közlemény⁴ szerint ugyanis közel 160 millió (a World Blind Union adatai szerint 162 millió⁵) látáskárosult ember él, akik egy rugalmasabb, a technológiai realitásokhoz jobban alkalmazkodó szerzői jogi rezsimből jobban profitálhatnának. A látáskárosult személyek számára elengedhetetlen, hogy az információ Braille-írásba, nagybetűs nyomtatásba, audio-formátumba vagy más formátumokba konvertálható legyen, amelyek segítő technológiát jelentenek számukra a hozzáférésben. A publikált műveknek viszont csak elenyésző része (a WIPO számára készített tanulmány szerint 5%-a) férhető hozzá a látáskárosultak számára elérhető formátumban.⁶ Bár a WIPO hangsúlyozza a szerzői jogi védelem fontosságát ezen a területen, de emellé rögtön hozzá is teszi, hogy a látáskárosultak hozzáférése a művekhez ezzel egyenértékű igény,⁷ ezen belül is különösen a művek számának növelése és forgalmuk javítása.⁸

¹ VIP (1) preambulum Recalling the principles of non-discrimination, equal opportunity, accessibility, and full and effective participation and inclusion in society, proclaimed in the Universal Declaration of Human Rights and the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

² Marrakesh Treaty to facilitate access to published works for persons who are blind, visually impaired, or otherwise print disabled. Adopted in Marrakesh, June 17 to 28, 2013.

³ VIP (2) preambulum Mindful of the challenges that are prejudicial to the complete development of persons with visual impairments/print disabilities, which limits their freedom of expression including the freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds on an equal basis with others, including through all forms of communication of their choice, their enjoyment of the right to education, and the opportunity to conduct research.

⁴ http://www.wipo.int/meetings/en/2009/vip_ge/index.html.

⁵ Study on Copyright Limitations and Exceptions for the Visually Impaired Prepared by Sudith Sullivan Consultant, Copyright and Government Affairs SCCR/15/5/7 Original. February 20, 2007. (a továbbiakban: Sullivan study) hivatkozza a 2. lábjegyzetben.

⁶ Sullivan study 14.

⁷ VIP (3) preambulum Emphasizing the importance of copyright protection as an incentive and reward for literary and artistic creations and enhancing opportunities for everyone including persons with visual impairments/print disabilities to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share scientific progress and its benefits.

⁸ VIP (4) preambulum Aware of the barriers of persons with visual impairments/print disabilities to access published works in achieving equal opportunities in society, and the

Sajátos kontextusba helyezi a a problémakört az, hogy – talán először a WIPO történetében – nem a fejlett országok védelmi szintjének emelése a tervezett megállapodás deklarált célja (ennek megfelelően nem újabb jogok biztosítását tűzi ki célul az egyezmény), hanem a legkevésbé fejlett országokban élő látáskárosultak jobb hozzáféréseinek segítése (vagyis éppen a meglévő jogok derogációjához szükséges keretek meghatározása).⁹

Új a kontextus abból a szempontból is, amire már a preambulum is utal, hogy az információs és kommunikációs technológiák hatékonyan tudnák javítani a művekhez való hozzáférés jelenlegi szintjét. Az eddigi szerzői jogi megközelítés ugyanis nem a hozzáférésre, hanem a hozzáférhetővé tételre koncentrált: a cél ennek hatékony biztosítása volt, ami elvileg magával kell, hogy hozza a hatékony hozzáférést is. Nem akarok már itt paradigmaváltásról beszélni, de érdemes előrebozsítani, hogy a fókuszpont ilyen jellegű megváltozása az egész rendszer alapjait befolyásolhatja. Egyúttal már itt felmerül az a kérdés, hogy tényleg a legkevésbé fejlett országok problémája-e ez? És valóban egy (vagy több) szerzői jogi szabad felhasználás fogja-e a látáskárosultakhoz eljuttatni az új technológiákat és műveket?¹⁰

Arra is már itt fel kell hívni a figyelmet, hogy az elfogadott nemzetközi szerződés jóval túlmege azon a szándékon, hogy minden ország szabad felhasználásokat vezessen be a látáskárosultak javára. Egyúttal szeretné a művek határon átnyúló hozzáférését is támogatni, ami szintén korszakos újdonság a nemzetközi szerződési rendszerben és komoly kihívás a territorialitásra épülő szerzői jogi rezsím számára.¹¹

Bár az új rezsím csak abban az esetben alkalmazható, ha a kedvezményezettek számára a piac nem képes a hozzáférést megfelelően biztosítani, ugyanak-

need to both expand the number of works in accessible formats and to improve the circulation of such works.

⁹ VIP (5) preambulum Taking into account that the majority of persons with visual impairments/print disabilities live in developing and least-developed countries.

¹⁰ VIP (6) preambulum Recognizing that despite the differences in national copyright laws, the positive impact of new information and communication technologies on the lives of persons with visual impairments/print disabilities may be reinforced by an enhanced legal framework at the international level.

¹¹ VIP (7) preambulum Recognizing that many Member States have established exceptions and limitations in their national copyright laws for persons with visual impairments/print disabilities, yet there is a continuing shortage of available works in accessible format copies for such persons, and that considerable resources are required for their effort of making works accessible to these persons, and that the lack of possibilities of cross-border exchange of accessible format copies has necessitated duplication of these efforts.

kor annak eldöntésére, hogy ez mikor állapítható meg, arra a szerződés nem tartalmaz utalást.¹²

Az Európai Unió tagállamaiban léteznek olyan szabad felhasználások, amelyek kifejezetten a fogyatékkal élők hozzáféréseinek megkönnyítését szolgálják: az Infosoc-irányelv kifejezetten meg is engedi a tagállamok számára, hogy ilyen célra vezessenek be kivételeket vagy korlátozásokat,¹³ illetve egyéb irányelvek is meghatároznak olyan kereteket a kivételek és korlátozások számára, amelyek alapul szolgálhatnak ilyen célú szabályok bevezetésére.¹⁴ Az EU legújabb, a szerzői jog egyes eszközeinek reformját tervező stratégiai dokumentumai éppen emiatt nem is érintik ezt a kérdéskört. Ennek ellenére a hozzáférhetőség aránya európai szinten sem jobb, mint világszerte: az European Blind Union-nak az Európai Bizottsághoz eljuttatott levele szerint is maximum 5 %.¹⁵

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 41. § (1) bekezdése is ismer ilyen rendelkezést, az Infosoc-irányelvet egyébként meg is haladó hatállyal, 1999 óta. A fogyatékos személyek – fogyatékoságukkal közvetlenül összefüggő – igényeinek kielégítését szolgáló felhasználásokat teszi szabaddá, az egyenlő bánásmód jegyében. A szabály teljesen általános: valamennyi fogyatékkal élő személyre vonatkozik, függetlenül a fogyatéka jellegétől és a felhasználási módtól – ami persze nem biztos, hogy egyáltalán szükséges.) Az Szt. 2003-as jogharmonizációs módosítása a jövedelemszerzési célzat kizárásával módosította a rendelkezést – e tekintetben összhangba hozva az Infosoc-irányelv említett rendelkezésével.

A magyar helyzet jól mutatja, hogy a kedvezményezettek tényleges hozzáférése önmagában attól még nem valósul meg, hogy a nemzeti szerzői jogi rendszer – akár nemzetközi vagy uniós kötelezés hatására – biztosít ilyen szabad felhasználást, ezzel ugyanis élni kell. Bár Magyarországon a fogyatékkal élők (nem csak a látási, olvasási képességeikben akadályozottak) számára a fentiek szerint biztosított a szerzői jogilag szabad hozzáférés, a jogilag hozzáfér-

¹² VIP (8) preambulum Recognizing both the importance of rightholders' role in making their works accessible to persons with visual impairments or with print disabilities and the importance of appropriate limitations and exceptions to make works accessible to these, particularly when the market is unable to provide such access,

¹³ Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. Cikk (3) bekezdés c) pont.

¹⁴ Ld. erről részletesen: GYENGE Anikó: *Szerzői jogi korlátozások és a szerzői jog emberi jogi háttere*. HVG-Orac, 2010. II. rész 2. fejezet.

¹⁵ <http://www.euroblind.org/news/nr/1761>.

hető műveknek mégis csupán elenyésző százaléka hozzáférhető ténylegesen.¹⁶ A legnagyobb, több százezer művet tartalmazó gyűjteményekben is ezer alatti a hozzáférhető kötetek száma, bár kétségtelen, hogy a technológia újításai (hangoskönyv, felolvasóprogramok) növelik a hozzáférhetőséget – megjegyezzük, anélkül, hogy sok esetben egyáltalán bármilyen szerzői jogilag releváns cselekmény történne.

A tényleges elérhetőség megvalósítása egy egyszerű jogszabály-módosításnál sokkal többet igényel: a szerzői jogért felelős szervezetek hatáskörét jóval túlhaladó aktív jogalkalmazói fellépést, stratégiai gondolkodást, tervezést és nem utolsósorban megvalósítást.

A WIPO fent említett Diplomáciai Konferenciáját közvetlenül megelőző SCCR¹⁷ dokumentumai alapján a diplomáciai konferenciát 2013 júniusára időzítették. A közlemény szerint az előkészítő tárgyalások során olyan jelentős kérdésekben haladtak előre a felek, mint a háromlépcsős teszt megfelelő alkalmazása a kivételek és korlátozások átültetése során. Eszerint abban állapodtak meg, hogy a szabályokat úgy kell alkalmazni, mint az eddigi nemzetközi egyezmények keretében. Az új norma pedig majd kifejezetten hivatkozik ezekre a nemzetközi szerződésekre és arra, hogy változatlan módon érvényesülnek. Egyetlen igen fontos kérdés maradt nyitva: ez pedig a kereskedelmi hozzáférhetőség kérdése. A nemzetközi szerződést elfogadni kívánó diplomáciai konferenciát június 17 – 28-a közöttre hívták össze Marrakeshben. Ebben a tanulmányban azt vizsgáltam meg, hogy az új eszköz változtathat-e érdemben az európai/magyar viszonyainkon: jelenthet-e erősebb ösztönzést az EU vagy a magyar jogalkotó számára, illetve ami különösen fontos: lehetnek-e a konkrét ügyön túlmutató, akár szerzői jogi, akár a szerzői jogon kívüli hatásai. Mindezt alapvetően befolyásolja annak a nagy kérdésnek a megválaszolása, hogy egyáltalán miként illeszkedhet a jelenlegi nemzetközi jogi rendbe az új eszköz.

¹⁶ <http://www.nyest.hu/hirek/feher-bottal-a-monitor-elott>. A cikk szerint: „A Vakok Digitális Könyvtárát csak látássérültek használhatják, így magát az adatbázist nem tekinthettük meg. A nyilvános tartalomjegyzékből azonban kiderült, hogy viszonylag kevés mű szerepel a listán. Meglehetősen sok magyar verseskötet mellett például Mikszáth, Móricz és Kosztolányi néhány műve érhető el, de Wass Albert egy regénye és novellái is letölthetők. Külföldi szerzők közül főként a kötelező olvasmányok találhatók meg a könyvtárban. Sokkal nagyobb az Országos Széchenyi Könyvtár (OSZK) vakok számára készített adatbázisa, a vmek, ahonnan ingyenesen 197 könyv tölthető lehangoskönyv formában. Emellett a Világhalló program segítségével 758 mű fel is olvastatható a könyvtár adatbázisából. A gépi hangon felolvasott szövegből itt egy mintát is meghallgathatunk. A könyvtár oldala akadálymentes, így felolvasóprogrammal jól kezelhető.

¹⁷ Standing Committee for Copyright and Related Rights.

2. Az új egyezmény viszonya a szerződő felekre kötelező korábban kötött nemzetközi egyezményekhez

Az új egyezmény viszonyát más nemzetközi egyezményekhez két oldalról kell megközelíteni. Egyrészt a korábban létrejött egyezmények szövegéből, másrészt a VIP szövegéből kiindulva. Mivel az új egyezményt is átszövi az ún. háromlépcsős teszt, ezért én is elsősorban ebből a szempontból vizsgáltam meg a szöveget, de – szükségszerűen – kitérek a többi egyezményre is.

Az 1886-ban aláírt Berni Uniós Egyezmény (a továbbiakban BUE) 1967-es stockholmi felülvizsgálatának egyik fő célja volt, hogy a többszörözési jogot is felvegyék az egyezmény szövegébe.¹⁸ Az is általános igény volt, hogy a reprogramírozható típusú többszörözésnek ebben az időszakban kezdődött térhódítása miatt lehetővé kell tenni a tagállamok számára, hogy a kizárólagos többszörözési jogot bizonyos esetekben korlátozhassák.¹⁹ Miután abban megegyezés született, hogy a többszörözési jog korlátjaként²⁰ a 9. Cikk (2) bekezdésébe ne több konkretizált eset, hanem csak egy általános feltételrendszer, a háromlépcsős teszt kerüljön be, a német küldött, *Ulmer* javaslatára a három lépcső második és harmadik elemének felcserélésével a következő szöveget fogadták el.²¹

¹⁸ Samuel RICKETSON: *The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*. London, Kluwer, 1987., 375.; továbbá Records of the Intellectual Property Conference of Stockholm, June 14, 1967. WIPO, Geneva 1967. (a továbbiakban: Records 1967, Stockholm) 111.

¹⁹ Ugyan felmerült a lehetősége egy a többszörözési jog korlátozási lehetőségeit megállapító kimerítő listának is, a viták során érdemi javaslatként a háromlépcsős teszt első megfogalmazása mellett a magáncélú, a bírósági és közigazgatási eljárásban való felhasználás érdekében történő többszörözés került megnevezésre. Az angol delegáció azonban még így sem támogatta az egyes speciális szabályok szerepeltetését. A keletkezőtörténethoz ld. részletesen: RICKETSON i. m. 375.; FICSOR Mihály: How much of what? The „three-step-test” and its application in two recent WTO dispute settlement cases. In: *RIDA*, 2002. 111–126.

²⁰ Tágabb értelemben a szerzői jog korlátai közé sorolható minden szabály, amely bármilyen módon szűkíti a szerző kizárólagos engedélyezési jogát. Ebben az összefüggésben korlátozásnak lehet nevezni nem csak a díjfizetéstől és a szerző hozzájárulásától független felhasználást (másképp kivételt), de azt az esetet is, amikor a szerzőnek bizonyos átalánydíj jár a felhasználásért, továbbá a védelmi idő lejártát, a jogkimerülést, a jogok átruházhatóságát és azok közös jogkezelésben történő gyakorlásának egyes eseteit is. A tanulmány ahol korlátozást említ, az alatt a szabad felhasználást (kivételt) és az engedélyezési jog nélküli díjigényt is kell érteni.

²¹ „Az Unióhoz tartozó országok törvényhozó szervei jogosultak arra, hogy (1) különleges esetekben lehetővé tegyék az említett művek többszörösítését, feltéve, hogy (2) az ilyen többszörösítés nem sérelmes a mű rendes felhasználására, és (3) indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit.” A szövegben a beszúrt számozás a szerzőtől származik. Itt kell megjegyezni, hogy a hivatalos fordítás több pontosítást is igényel: egyrészt a „törvényhozó szervei” helyett „jogalkotása” kifejezés lenne a megfelelő, és a „különleges” szó elé is be kellene szúrni az „egyes” kifejezést.

Ezzel a többszörözési jog korlátozásának nemzetközi jogi megalapozásaként olyan rugalmas és nyitott szabály született, amely egyaránt teret ad a kontinentális szerzői jogi rendszerekben a szerzői jog alóli kivételek és korlátozások taxatív felsorolásának, valamint a rugalmasabb, a törvényben még csak példalódzó felsorolást sem ismerő angolszász *copyright*-rendszer meghatározó *fair use* érvényesülésének is. A háromlépcsős teszt tágan értelmezhető fogalmai olyan rendszert alkotnak, ami funkcionális szempontból általános szűrőszerepet tölt be a nemzeti korlátozások felett, tartalmilag pedig igen széles körben teszi lehetővé ezeket.

A többszörözéshez való joghoz kapcsolódó háromlépcsős teszten túl a BUE tartalmaz egyéb, a szerző kizárólagos jogának korlátozására lehetőséget adó, speciális szabályokat is. [2bis Cikk (2) bekezdés: beszédek többszörözése az írott és az elektronikus sajtóban; 10. Cikk (1) bekezdés: idézés és sajtószemle céljára történő felhasználás, (2) bekezdés: oktatási célú illusztrációként való felhasználás; 10bis Cikk (1) bekezdés: újságcikkek felhasználása más médiában; 11bis Cikk (3) bekezdés: saját műsor ideiglenes rögzítése és archívumokban való megőrzése, 13. Cikk: zenemű hangfelvételének többszörözése].²² Mindezeket túl az ún. *minor reservations doctrine* szerint nyitva állnak a BUE tagországai számára a nyilvános előadás és nyilvánossághoz közvetítés jogára vonatkozó korlátozási lehetőségek is, amelyek nem közvetlenül az egyezmény szövegéből, hanem a BUE egyes szövegeit előkészítő munkabizottságok anyagaiból vezethetők le. Ezek a korlátozások a 11. Cikk (1) bekezdésében, 11bis Cikkben, 11ter Cikkben, 13. Cikkben, 14. Cikkben meghatározott jogok korlátozását teszik lehetővé valószínű, katonai és oktatási célokra.²³ Ezt a kört tovább bővíti az a szintén az előkészítő jegyzőkönyvekből levezetett korlátozás, amely hallgatólághozan elismertnek tekinti a fordítás kizárólagos jogával kapcsolatban valamennyi egyébként nevesített korlátozást is. Tehát ezek ugyanúgy alkalmazhatók a fordítások tekintetében is, mint az eredeti művekre vonatkozóan (a *minor reservations*-szel együtt ún. *implied exemptions*, beleértett korlátozások).²⁴

²² A BUE-ban foglalt korlátozásokat többféleképpen lehet csoportosítani: Boytha György [GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, KJK -Kerszöv, 2000. 537-538.] tartalmi korlátnak tekinti a 10. Cikk (1)-(2) bekezdését, továbbá a 10bis Cikkben foglaltakat, a gyakorlás korlátozását látja a 9. Cikk (2) bekezdésében, a 13. Cikkben, a 11bis Cikk (2) bekezdésében és a 11bis Cikk (3) bekezdésében.

²³ Részletesen a *minor reservations doctrine*-ről FICSOR Mihály: *The Law of Copyright and the Internet. The 1996 WIPO Treaties, their Interpretation and Implementation*. Oxford, Oxford University Press, 2002. 291–294.

²⁴ Records 1967 Stockholm, 1165.; FICSOR i. m. 296.; Martin SENFTLEBEN: Grundprobleme des urheberrechtlichen Dreistufentests. In: *GRUR Int.*, 2004/3. 24. lj.

A jegyzőkönyveket a bécsi szerződés 32. Cikke²⁵ alapján olyan okmánynak lehet tekinteni, amelyet egy vagy több részes fél készített a szerződés megkötésével kapcsolatban, és amelyet a többi részes fél a szerződésre vonatkozó okmánynak ismer el, amiből következik, hogy a szerződést ezekkel együtt kell értelmezni.²⁶ A nevesített és a beleértett korlátozások a háromlépcsős teszttel együtt a szerzői kizárólagos jogok korlátozásainak egy sajátos, keverék – de teljes! – rendszerét alkotják, ugyanakkor a BUE-n belül a többszörözési jog korlátozása tekintetében kialakított általános mérce és a speciális, jobban körülírt és tipikusan célhoz kötött korlátozások viszonya egymáshoz erősen vitatott. Tekintettel arra, hogy a BUE kifejezetten csak a többszörözési jogra vonatkozóan írta elő a háromlépcsős teszt alkalmazását, ebből egyrészt az következik, hogy a szerző egyéb kizárólagos jogai tekintetében bevezethető egyéb nevesített korlátozásokat (a BUE alapján legalábbis) nem kell alávetni a háromlépcsős tesztnek, másrészt kiesnek ebből a szűrőből a többszörözési jogon kívüli kizárólagos jogok tekintetében fentebb említett, beleértett korlátozások is. A *lex specialis derogat legi generali* elvét csak azokban az esetekben lehet alkalmazni, ahol kifejezetten a többszörözés alól, a 9. Cikkben túl határozott meg a BUE további kivételi szabályt [pl. 2. Cikk (2) bekezdés]. A BUE alapján tehát a speciális szabályok és a háromlépcsős teszt egymástól elkülönülten és egyetlen esetben sem kumulatíván alkalmazandók.

Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény mellékletét képező, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás²⁷ 13. Cikke²⁸ jelentős újítást hozott a szerzői kizárólagos jogok korlátozási rendszerére vonatkozóan. Felismerve a tesztben az eszközt arra, hogy az a szellemi tulajdonvédelemben megjelenő érdekek kiegyensúlyozására általános iránymutatást tud adni,²⁹ a TRIPS-megállapodás a háromlép-

²⁵ A szerződések jogáról szóló, Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés (a továbbiakban: bécsi szerződés), Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet.

²⁶ Ficsor szerint közös nyilatkozatnak kell tekinteni ezeket a dokumentumokat (i. m. 291.). A WTO panel (WT/DS160/R) döntése értelmében viszont kiegészítő dokumentációnak kell tekinteni, így a bécsi szerződés 32. Cikke alapján csak a szerződés értelmezésének eszköze lehet, de nem alkotja a szerződés részét.

²⁷ A továbbiakban: TRIPS-megállapodás. Magyarországon kihirdette az 1998. évi IX. törvény.

²⁸ Article 13 Limitations and exepctions Members shall confine limitations or exceptions to exclusive rights to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the right holder.

²⁹ Jörg REINBOTHE: Der Schutz des Urheberrechts und der Leistungsschutzrechte im Abkommmentsentwurf GATT/TRIPs. In: *GRUR Int.*, 1992/10. 707.

csős teszt alkalmazását – egy átfogó, horizontális mechanizmust létrehozva³⁰ – kiterjesztette valamennyi vagyoni jogra. (Előre kell bocsátani, hogy az átfogó jelleg csupán abban mutatkozik meg, hogy a szöveg nem korlátozódik kifejezetten egy szerzői jogosultság korlátozásának lehetővé tételére, hanem generálisan fogalmaz, ami azt sugallja, hogy valamennyi szerzői vagyoni jog korlátozására alkalmazni kell.) A háromlépcsős tesztet a TRIPS-megállapodás alapján alkalmazni kell a szomszédos jogok esetleges korlátozásaira. [Továbbá a szerzői vagyoni jogokra vonatkozó teszthez hasonló rendelkezést tartalmaz a megállapodás a szabadalmi (30. Cikk) és a védjegytalalom (17. Cikk) korlátozhatósága vonatkozásában.] A BUE-hez képest a TRIPS-megállapodás azonos tárgykört szabályoz, ebből kiindulva pedig a bécsi szerződés 59. Cikke alapján felmerülhetne egy olyan olvasat lehetősége, miszerint azon országok tekintetében, amelyek mindkét egyezménynek tagjai, a BUE teljes korlátozás-rendszerét felülírja a TRIPS-megállapodás 13. Cikke. Ennek az lenne a következménye, hogy valamennyi nemzeti korlátozásnak csak a TRIPS-megállapodásban foglalt háromlépcsős tesztnek kellene megfelelnie.³¹ Ennek az értelmezésnek viszont amiatt nem lehet létjogosultsága, mivel a BUE 20. Cikke szerint a tagállamok csak a szerzők számára kedvezőbb, illetve a BUE-val nem ütköző megállapodásokat köthetnek,³² vagyis a védelemnek a BUE-ban biztosítottnál alacsonyabb szintjében nem állapodhatnak meg. A BUE-ban meghatározott speciális kivételek viszont a szerző számára kedvezőbb (a kizárólagos jogot szűkebben érintő) korlátozást jelentenek, mint a háromlépcsős teszt. Azaz a TRIPS-megállapodás 13. Cikke jóval szélesebb körben tenné lehetővé a korlátozásokat, és így alacsonyabb védelmi szintet állapítana meg, ebből viszont az következik, hogy a TRIPS-megállapodás a BUE-ba ütközne.³³ A TRIPS-megállapodás 9. Cikkének (1) bekezdése inkorporálja a BUE 1-21. Cikkeit a 6bis Cikk kivé-

³⁰ Martin SENFTLEBEN: *Copyright, Limitations and the Three-Step Test. An Analysis of the Three-Step Test in International and EC Copyright Law*. London, Kluwer Law Int., 2004. 202.; Daniel GERVAIS: *The TRIPS Agreement. Drafting History and Analysis*. London, Sweet and Maxwell, 1998. 89.

³¹ SENFTLEBEN i. m. 203.

³² Az alacsonyabb védelmi szint tiltása automatikusan következik a szövegből, ugyanakkor az nem derül ki egyértelműen, hogy csak kétoldalú megállapodásokat tilt-e a BUE, vagy a multilaterális egyezmények kötését is. Abból kiindulva azonban, hogy a kétoldalú egyezményeknél hatványozottabb erővel lehet megszorító, és így hátrányos a szerző jogaira a sokoldalú szerződés, nyilvánvaló, hogy ezekre ugyanúgy érvényes a BUE 20. Cikkében foglalt tilalom. RICKETSON i. m. 682–685. és 687., SENFTLEBEN i. m. 203.

³³ Ennek az értelmezésnek a helytelenségét az is megerősíti, hogy a TRIPS-megállapodás 2. Cikk (2) bekezdése szerint a megállapodás semmiben sem csorbitja a BUE-ből származó kötelezettségeket, illetve hogy a 9. Cikk (1) bekezdésében magukra nézve kötelezőnek ismerik el a BUE-ban foglaltakat (a 6bis Cikk kivételével).

telével, tehát nem csak, hogy összhangban kell értelmezni a két szerződést, hanem úgy kell tekinteni azokat, mintha valójában egy szerződést alkotnának.³⁴ Figyelembe véve azonban azt, hogy a TRIPS-megállapodásnak részét képezik a BUE idézett cikkei, ezért a rendelkezések egymással összhangban való értelmezésekor arra a következtetésre lehet jutni, hogy a TRIPS-megállapodásnak a BUE-hoz képest mindenképpen többletelemet hozó, ún. „Bern-plusz” 13. Cikkének szabálya a BUE 9. Cikkében foglalt többszörözési jog alóli általános kivételi szabályt, az eredeti háromlépcsős tesztet nem érinti, hiszen ugyanazon korlátozás tekintetében nincs értelme kétszer lefolytatni ugyanazt a tesztet. A TRIPS-megállapodásban meghatározott új kizárólagos jogra (bérleti jog – 11. Cikk) vonatkozóan pedig kizárólag a TRIPS-megállapodásban rögzített háromlépcsős teszt alkalmazandó, mivel egyrészt a BUE ezt a jogot még nem tartalmazta, tehát a BUE-ban foglalt korlátozások sem alkalmazandók a bérleti jog tekintetében, másrészt erre vonatkozóan a TRIPS-megállapodásban nincsenek külön nevesített korlátozások sem.³⁵ A BUE-ban megállapított külön kivételek és a TRIPS-megállapodásban foglalt háromlépcsős teszt viszonyáról megoszlik az irodalom álláspontja: *Reinbothe* szerint ez a BUE-ban engedett külön kivételeket egyáltalán nem érinti,³⁶ míg *Gervais*³⁷ és *Ficsor*³⁸ szerint a BUE-ban nevesített korlátozások felett is egy járulékos funkciójú általános értelmező szabályt vezet be a TRIPS-megállapodás 13. Cikke.³⁹ Megjegyezhető, hogy a BUE-ban

³⁴ Azoknak az államoknak, amelyekre a TRIPS-megállapodás kötelező, két csoportja van: az egyik az eleve BUE-tagországoké, amelyekre eredetileg kötelező a BUE, illetve azon államoké, amelyek nem BUE-tagok: ezekre a BUE a TRIPS-megállapodás közvetítésével válik kötelezővé.

³⁵ Jehoram szerint, ha a BUE is megengedi a korlátozást, annak meg kell felelnie a TRIPS-megállapodás 3 lépcsős tesztjének is, ha azonban a BUE nem ismeri a kivételt, akkor a TRIPS-megállapodás háromlépcsős tesztje alapján sem lehet bevezetni, mert ez ellentétes a BUE-val. (Herman Cohen JEORAM: Einige Grundsätze zu den Ausnahmen im Urheberrecht. In: *GRUR Int.*, 2001/10. 807.) Meg kell azonban jegyezni, hogy ez csak azzal a kiegészítéssel igaz, hogy olyan esetben, ha a BUE nem is ismert egy kizárólagos jogot, és azt csak a TRIPS-megállapodás vezette be, ennek a korlátozása történhet a TRIPS-megállapodás 13. Cikke alapján, hiszen olyan korlátozás nem ütközhet a BUE-ba, amelynek az alapul fekvő kizárólagos jogát a BUE nem is ismerte. (Ez csak abban az esetben lenne indokolható, ha a BUE nem nevesített szerzői vagyoni jogokat ismerne, hanem egy generálklauzulával biztosítaná a szerzőnek a mű valamennyi felhasználásának engedélyezését.) A kizárólagos jogoknak e két csoportjának létre Senftleben is felhívja a figyelmet (i. m. 203.). Ld. még: Daniel GERVAIS i. m. 90.

³⁶ REINBOTHE i. m. 711.

³⁷ Uo. 90–91.

³⁸ FICSOR i. m. 302–303. és 517.

³⁹ Mindketten elismerik azonban, hogy a háromlépcsős tesztnek csak interpretációs szerepe lehet, mivel a speciális a szabályok betartása mellett a korlátozás nem sértheti sem a mű rendes

nevesített korlátozásokat ebből a szempontból két csoportra lehet osztani: a többszörözési jog alóli nevesített kivételek [2. Cikk (2) bekezdés beszédek többszörözése az írott és az elektronikus sajtóban] vonatkozásában azért nem alkalmazandó a háromlépcsős teszt, mivel ezek hozzá képest eleve speciális szabályok. Ha pedig a háromlépcsős tesztet általánosabbnak tekintjük, mint a speciális szabályokat, azaz a BUE alapján kizárjuk az alkalmazhatóságát, akkor nem lehet a speciális szabályokra azzal a céllal rátenni ugyanazt a szűrőt a TRIPS-megállapodás alapján, hogy tovább szűkítse azokat. Továbbmenve, a TRIPS-megállapodás háromlépcsős tesztje alapján sem lehet a BUE-ban meghatározott, a többszörözési jogon kívüli kizárólagos jogoknak a BUE-ban nem ismert, hanem új típusú korlátozását bevezetni, vagy a BUE-ban szabályozott korlátozásokat bővíteni, mivel egy ilyen szabály kétségtelenül hátrányosabb lenne a szerzők számára, mint amit a BUE megenged. Így a TRIPS-megállapodásban bevezetett háromlépcsős teszt álláspontunk szerint annak ellenére, hogy megfogalmazásából arra lehet következtetni, hogy valamennyi kizárólagos jogra kiterjed, valójában érdemi funkciót csak a bérleti jogra vonatkozó korlátozások tekintetében tud betölteni.

A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (World Intellectual Property Organisation – a továbbiakban: WIPO) kezdeményezésére az 1990-es évek elején, eltekintve a BUE húszévenként sorra kerülő, szinte ‘rendes’ felülvizsgálatától, a tagállamok új Szerzői Jogi Szerződés (WIPO Copyright Treaty – a továbbiakban: WCT) elfogadásáról döntöttek, amely a TRIPS-megállapodáshoz hasonlóan inkorporálja a BUE elemeit,⁴⁰ és a TRIPS-megállapodással összhangzó módon kifejezetten ki is mondja, hogy szerződés nem csorbítja a Szerződő Feleknek egymással szemben az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény alapján fennálló kötelezettségeit.⁴¹ [Ugyanekkor fogadták el az előadóművészek és hangfelvétel-előállítók védelméről szóló szerződést is (WIPO Performers and Phonograms Treaty – a továbbiakban: WPPT), amelynek 16. Cikke szintén tartalmaz egy háromlépcsős tesztet.] A WCT a kivételekre és korlátozásokra vonatkozóan két-, illetve három rétegű szabályozást tartalmaz, ami valójában azokat a fenti értelmezési következtetéseket önti kifejezett szabályba, amelyeket már a TRIPS-megállapodás rövidebb szabályából is le lehetett vezetni. A 10. Cikk (1) bekezdése⁴² a WCT belső

felhasználását, sem a szerző jogos érdekét. FICSOR i. m. 303.; Gervais i. m. 90.

⁴⁰ 1. Cikk (4) bekezdés.

⁴¹ 1. Cikk (2) bekezdés.

⁴² A Szerződő Felek nemzeti jogszabályaikban egyes különleges esetekben korlátozásokat és kivételeket írhatnak elő az irodalmi és művészeti alkotások szerzőinek e Szerződés szerint biz-

rendjében ugyanazt a funkciót tölti be, mint a TRIPS-megállapodás 13. Cikke a bérleti jog tekintetében: lényegében a szerződésben bevezetett új kizárólagos jog (a lehívásra történő hozzáférhetővé tétel) vonatkozásában teremti meg annak a korlátozásának a lehetőségét valamennyi, így a két újonnan bevezetett műtípus (a szoftver és a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis) tekintetében is.⁴³ A (2) bekezdés pedig rögzíti, hogy a BUE-ban biztosított jogokra vonatkozó korlátozásokat vagy kivételeket a Szerződő Felek olyan különleges esetekre tartják fenn, amelyek nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit. Vagyis a BUE-ban rögzített speciális korlátozások is csak annyiban megengedettek, amennyiben eleget tesznek a WCT 10. Cikke (2) bekezdésében rögzített feltételeknek⁴⁴ azzal, hogy a 10. Cikkhez fűzött közös nyilatkozat utolsó mondatában a felek rögzítették, hogy a BUE-ban megengedett kivételek és korlátozások alkalmazásának terjedelmét a 10. Cikk (2) bekezdése nem korlátozza, és nem terjeszti ki. Ennek értelmében a BUE-ban a többszörözési jog háromlépcsős tesztjét nem érinti a 10. Cikk (2) bekezdése, tekintettel arra, hogy ugyanazt a tesztet nem lehet kétszer lefolytatni. A többszörözési jogon kívül meghatározott kizárólagos jogok tekintetében megállapított korlátozások esetében a WCT 10. Cikk (2) bekezdését elvben járulékos szűrőként kellene alkalmazni. Azonban a cikkhez fűzött közös nyilatkozat értelmében ez a szűrő sem szűkítheti, vagy bővítheti a korlátozás terjedelmét. Megjegyezzük, ha a WCT 10. Cikk (2) bekezdésének alkalmazása oda vezetne, hogy tágabb körben tenné lehetővé a korlátozást, mint a BUE, az ellentétes lenne a BUE-val, ha viszont nem is szűkítheti, akkor valójában csak annyi lehet a jelentése, hogy rögzíti azt, ami a TRIPS-megállapodásból szintén levezethető volt, vagyis ha a BUE-ban rögzített korlátozási kereten belül van a belső jogi szabály, akkor az automatikusan megfelel a három lépcsős tesznek is. (Ebből azonban az nem következik, hogy ami a három lépcsős tesznek megfelel, az automatikusan a speciális szabályoknak is

tosított jogok tekintetében, amennyiben azok nem sérelmesek a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsítják a szerző jogos érdekeit.

⁴³ Ennek alapján lehetséges például az Infosoc-irányelv 5. Cikke (3) bekezdés n) pontjában meghatározott eset, amelynek értelmében „az adásvételi vagy felhasználási feltételek alá nem eső, a (2) bekezdés c) pontjában említett intézmények gyűjteményeiben nem szereplő műveknek illetve más védelem alatt álló teljesítményeknek a nyilvánosság egyes tagjai számára közvetítéssel, illetve hozzáférhetővé tétellel, kutatás vagy egyéni tanulás céljából történő felhasználása, az említett intézmények helyiségeiben e célra kijelölt terminálokon.” A magyar jogba ezt a szabályt az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények módosításáról szóló 2003. évi CII. törvény vezette be [Sztj. 38. § (5) bekezdés].

⁴⁴ Ficsor i. m. 519.

eleget tesz.⁴⁵⁾ Itt meg kell jegyezni, hogy a cikkhez fűzött közös nyilatkozat szerint ennek a rendelkezései „lehetővé teszik a Szerződő Felek számára, hogy a saját szabályozásuk szerint fennálló kivételeket és korlátozásokat, amelyek a Berni Egyezmény szerint megengedettek, a digitális technológiára alkalmazzák, és megfelelő mértékben kiterjesszék. Ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy ugyancsak lehetővé teszik a Szerződő Feleknek olyan új kivételek és korlátozások létrehozását, amelyek a digitális hálózatokban megfelelőek.” A fentebb kifejtettek értelmében ez a része a közös nyilatkozatnak csak úgy értelmezhető, hogy a BUE meglévő keretei között megengedett korlátozások technológia-semlegesek, tehát egyaránt bevezethetők az analóg és a digitális felhasználásokra is. Vagyis például a digitális többszörözés alóli kivételre is a BUE három lépcsős szabálya alkalmazandó. A „megfelelő mértékben való kiterjesztés” pedig semmiképp sem jelenti a BUE, a TRIPS-megállapodás és (értelmszerűen) a WCT keretein túlnyúló korlátozások bevezetésének lehetőségét, hanem csak a meglévő keretek között a digitális technológiára való alkalmazását, azaz a technológia-semlegesség tényleges megőrzését.

Az új egyezményhez való formális viszony alapja a BUE 20. Cikke, amelynek értelmében az Unió országainak kormányai fenntartják ugyan maguknak a jogot, hogy speciális megállapodásokat hozzanak létre egymás között, de csak azzal a feltétellel, hogy ezek a megállapodások a szerzőknek kiterjedtebb jogokat biztosítanak, mint amilyeneket a BUE biztosít, vagy csak olyan szabályokat tartalmaznak, amelyek nem ellentétesek a BUE-vel. Figyelemmel pedig arra, hogy a WCT kifejezetten kimondja, hogy a BUE 20. Cikke értelmében vett speciális megállapodás, ráadásul inkorporálja is annak 1-21. Cikkeit, ahogy a TRIPS 9. Cikke is teszi, ebből fakadóan pedig a feleknek előzetesen olyan kötelezettségük támad, hogy a BUE-hez, a WCT-hez, illetve a TRIPS-hez képest speciális megállapodásokban mindenképp tartsák tiszteletben az ott meghatározottakat, és ne csökkentsék az oltalom szintjét (legalábbis azon szerződő felek tekintetében fennáll ez a kötelezettség, akik tagjai ezen egyezményeknek is).

Előre lehet bocsátani, hogy a VIP nem alkalmazza sem a WCT-ben, sem a TRIPS-ben kialakított szabályozási megoldást, amely egyértelműen felvázolná, hogy miként is alakul az új egyezmény viszonya a korábbi megállapodásokhoz. A vonatkozó rendelkezések elemzése egy harmadik megoldást mutat.

A VIP 10. preambuluma kimondja, hogy „megerősíti” a tagállamok más nemzetközi szerződésekből származó kötelezettségeit, valamint a háromlép-

⁴⁵⁾ Ezt az érvelést utasította el a WTO-panel is, amikor kifejtette, hogy az USA szabálya hiába felel meg a TRIPS-megállapodás 13. Cikkének, ha sérti a BUE vonatkozó szabályait, akkor nem megengedett.

csős teszt jelentőségét és rugalmasságát.⁴⁶ Tekintettel arra, hogy a VIP rendszerének a többi nemzetközi egyezmény korlátozási-kivételi rendszeréhez való viszonya képezte az előkészítő folyamat egyik legégetőbb kérdését, ez indokolhatja már itt a teszt kifejezett említését. Itt még úgy is tűnik, a hangsúly a többi egyezménynek való teljes megfelelésen van, ami természetesen magában foglalja a tesztnek való megfelelést is. E preambulumban megfigyelhető a teszt jelentőségének ‘felfedezése’: a két ráaggatott jelző (importance and flexibility) legalábbis ezt sugallja. Utalnak ezek talán arra a polémiára is, amely a teszt értelmezése körül az utóbbi években alakult ki.⁴⁷

A rendelkező részben több normát is találunk, amelyek a többi nemzetközi egyezménnyel, illetve a teszttel kapcsolatos viszonyt vizsgálják és ezek már korántsem ilyen megnyugtatóak a koherencia szempontjából. A 2013. februári SCCR során a szövegbe emelt első, „General clause” (a végleges szöveg 1. Cikke) értelmében ebben a szerződésben semmi nem derogálja a szerződő felek más szerződések alapján fennálló kötelezettségeit és nem csorbítja a jogait sem egymás irányába. Ez természetesen azt is jelenti megintcsak, hogy valamennyi már fennálló jog és kötelezettség ide fog tartozni. Bár itt utalni kell arra, hogy az egyezmények szövegének van olyan értelmezése, amely szerint a kivételek és korlátozások egyébként nem tartoznak sem a jogok, sem a kötelezettségek körébe. És természetesen annak is jelentősége van, hogy a szöveg nem azt mondja, hogy e megállapodás valamennyi tagjának tiszteletben kell tartania a korábbi egyezményeket, hanem csak a már tag államok kötelezettségét erősíti meg. Ennek viszont különösebb hozzáadott értéke nincs.

A 4. Cikk, amely a tagállamok által bevezetendő kivételeket és korlátozásokat taglalja, a korlátozandó jogok körét (illetve ezek egy részét legalábbis) a többi nemzetközi szerződésre utalva határozza meg. Ilyen módon az (1) bekezdés a) pontja szerint WCT értelmében vett többszörözés, a terjesztés, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel érintettek, illetve a b) bekezdés alapján a – közelebbről nem utalt – nyilvános előadás joga.

A VIP tartalmaz egy rendelkezést arra vonatkozóan a 11. Cikkben, hogy az átültetés során a feleknek a többi nemzetközi szerződésből fakadó kötelezettségükre hogyan kell tekintettel lenniük. Eszerint a szerződő felek úgy gyakorol-

⁴⁶ Reaffirming the obligations of Contracting Parties under the existing international treaties on the protection of copyright and the importance and flexibility of the three-step test for limitations and exceptions established in Article 9(2) of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works and other international instruments.

⁴⁷ Declaration – A balanced interpretation of the „three-step test” in copyright law. http://www.ipmg.de/shared/data/pdf/declaration_three_steps.pdf.

hatják a jogokat és teljesíthetik a kötelezettségeket, ahogy az a szerződő felek számára a BUE, a TRIPS és a WCT alapján előírás, így a BUE 9. Cikke (2) bekezdésével, a TRIPS-megállapodás 13. Cikkével, a WCT 10. Cikkének (1) és (2) bekezdésével. Szükségesnek látszik megvizsgálni azt, hogy ez a konkretizálás elégséges kötelezettséget jelent-e arra, hogy a szerződő országok ténylegesen és valamennyi nemzetközi kötelezettségüket betartva járjanak el az új egyezmény átültetésekor. Formálisan vizsgálva a kérdést, a fent mondottak alapján látható, hogy a szerződő felek nem foglalkoznak a teljes nemzetközi jogi szabályozással, sőt nem is minden korlátozásokra vonatkozó rendelkezés betartására lesznek kötelezettek a VIP alapján: mindegyik nemzetközi egyezményből csupán a háromlépcsős teszttel érintett felhasználások relevánsak. Ez a BUE esetében csak a többszörözést érinti (a többi, fent részletesebben bemutatott, a kivételekre és korlátozásokra vonatkozó rendelkezéssel nem is kell összhangban lennie), a TRIPS és a WCT alapján pedig azokkal a rendelkezésekkel, amelyekre a 13., illetve a 10. Cikk szabályai kiterjednek. A WCT-re vonatkozó utalásból feltűnően hiányzik a felek közös nyilatkozata a cikk értelmezésére vonatkozóan.⁴⁸ Továbbá itt is feltűnő az, hogy csak az eddigi egyezményekben már tag országok számára erősíti meg a VIP azt a kötelezettséget, hogy a már fennálló nemzetközi megállapodásaikkal összhangban járjanak el ennek az egyezménynek az alkalmazásánál, de azon országoknak, amelyek nem tagjai ezeknek, nincs ilyen kötelezettségük. Ki lehet mondani, hogy a szerzői jogi nemzetközi normák szerves egymásra építkezése itt törést szenved.

⁴⁸ „A 10. Cikk rendelkezései lehetővé teszik a Szerződő Felek számára, hogy a saját szabályozásuk szerint fennálló kivételeket és korlátozásokat, amelyek a Berni Egyezmény szerint megengedettek, a digitális technológiára alkalmazzák, és megfelelő mértékben kiterjesszék. Ezeket a rendelkezéseket úgy kell értelmezni, hogy ugyancsak lehetővé teszik a Szerződő Feleknek olyan új kivételek és korlátozások létrehozását, amelyek a digitális hálózatokban megfelelőek.

A Berni Egyezményben megengedett kivételek és korlátozások alkalmazásának terjedelmét a 10. Cikk (2) bekezdése nem korlátozza, és nem terjeszti ki.”

3. A bevezethető rendszer feltételei

3.1. A kedvezményezett személyek köre

A VIP 2. Cikke szerint kedvezményezett személyek azok, akik a nemzetközi egyezmény alapján bevezetett nemzeti jogok szerint a szabad felhasználás kedvezményében részesülhetnek. Kedvezményezett személynek egyébként általában a szerzői jogi dogmatika azon személyek csoportját érti, akik szerzői jogilag releváns (azaz egyébként a szerző engedélyétől függő) tevékenységeket úgy valósíthatnak meg, hogy ahhoz – a fő szabálytól eltérően – nem kell a jogosult engedélyét kérniük. Ezt rendszerint valamilyen szempontból speciális státuszuk indokolja.

Ők az egyezmény kifejezetten erről szóló 3. Cikke szerint a vakok, azok, akiknek olyan látási fogyatékosága, érzékelési vagy olvasási fogyatékosága van, amely nem javítható olyan szinten, hogy a nem fogyatékosokkal azonos képességük legyen a műélvezetre, illetve más okból képtelenek valamely fizikai rendellenesség miatt az olvasáshoz elegendő mértékben tartani vagy kezelni egy könyvet, vagy fókuszálni, illetve mozgatni a szemüket. Röviden összefoglalva a következőkben őket látáskárosultaknak nevezzük.

Ugyanakkor azonban a szöveg 4. Cikkének vizsgálata alapján arra juthatunk, hogy ők csak a kedvezményezett személyek egy csoportjának tekinthetők, mivel az, aki mentesülhet az engedélykérési kötelezettség alól, nem csak őket jelenti.

A 4. Cikk alapján ugyanis ténylegesen két körbe tartozó személyek végezhetnek szerzői engedély nélkül felhasználásokat. Ide tartoznak az úgynevezett felhatalmazott szervezetek (authorized entities) is, akit az adott szerződő állam kormánya hatalmaz fel vagy ismer el, mint olyan nonprofit vagy kormányzati szervezetet, amely elsődleges tevékenységeként oktatást, célorientált fejlesztést végez, vagy információs szolgáltatást nyújt a látáskárosultak számára, szigorúan nonprofit alapon. Ezeknek az intézményeknek a látáskárosultak szolgálatára kell létrejönnie, a tevékenységüket arra kell korlátozniuk, hogy csak a látáskárosultak férjenek hozzá a művekhez, fel kell lépniük a jogosítatlan hozzáférések ellen, és számon kell tartaniuk a művek forgalmát.

3.2. A korlátozással érintett jogosultak köre

Nagyon fontos kérdés, hogy az egyezmény hatálya milyen jogosulti csoport jogainak korlátozását teszi lehetővé, és melyek maradtak érintetlenül. Itt nem

szükséges hosszan időznünk: a rendelkezések (és a hivatkozott, kapcsolódó egyezmények) világossá teszik, hogy kizárólag a szerzői jogok korlátozhatók az egyezményben meghatározott módon, a rendelkezések nem érintik az esetleges szomszédos/kapcsolódó jogi jogosultak jogait.

Ez nagyon fontos abból a szempontból, hogy ha egy mű hozzáférhetősége szomszédos/kapcsolódó jogi jogosultak jogai által is érintett (például egy hangoskönyv), az csak olyan feltételekkel lesz lehetséges, amelyek egyértelműen megfelelnek a jelenlegi nemzetközi egyezményi kereteknek. Ha pedig ezek csak szűkebb körben engedik a jogok korlátozását, akkor ezen művek ezen egyezmény által kívánt széleskörű hozzáférése továbbra sem lesz biztosítható.

3.3. *A kedvezményezett körbe tartozó felhasználások*

A nemzetközi szerződés nyelvhasználata sajnálatos módon szinte egyáltalán nem idomul a többi szerzői jogi nemzetközi szerződéséhez, így az általa „kivéteklént, korlátozásként” engedett tevékenységek mindegyike külön fordítást vagy legalábbis értelmezést igényel. A VIP 4. Cikke kétszintű szabályozást tartalmaz: egyrészt meghatározza, hogy mely szerzői jogok korlátozhatók, majd körülírja azokat a cselekményeket, amelyeket a fenti, tágan értett kedvezményezett kör megvalósíthat. A két szint egymásra vetítése komoly nehézségeket okoz. Nagy valószínűséggel a tartalmát a későbbiekben nemzeti és nemzetközi jogviták sokasága fogja alakítani.

Az (1) bekezdés a) pontja szerint a többszörözés, a terjesztés és a nyilvánosságához közvetítés WCT értelmében vett jogait korlátozhatja, azzal, hogy ez a korlátozás a hozzáférhető formátumokra terjed ki. Továbbá a b) pont alapján lehet korlátozni a nyilvános előadás jogát, amelyet nem tartalmaz a WCT, de tartalmaz a BUE 11. Cikke, ugyanakkor itt valamiért kimaradt az arra való utalás, hogy ezt a jogot a BUE értelmében kellene venni.

Mindezek alapján a (2) bekezdésnek megfelelően a felhatalmazott szervezetek készíthetnek hozzáférhető formátumú másolatot⁴⁹ a műről. Ez értelmezésem szerint azt jelenti, hogy nem általában, bármilyen másolatot készíthetnek, hanem csak bizonyos formátumokban többszörözhetik a műveket, amelyek az el-

⁴⁹ “Accessible format copy” means a copy of a work in an alternative manner or form which gives a beneficiary person access to the work, including to permit the person to have access as feasibly and comfortably as a person without visual impairment or other print disability. The accessible format copy is used exclusively by beneficiary persons and it must respect the integrity of the original work, taking due consideration of the changes needed to make the work accessible in the alternative format and of the accessibility needs of the beneficiary persons.

érni kívánt célt szolgálják (ez akár feleslegesnek is mondható, hiszen az (1) bekezdés szerint a többszörözés mindenképp csak erre a célra valósulhat meg). Ebből következően, ha már van elérhető formátumban példány, akkor erre nem is terjed ki a szerzői kizárólagos jog korlátozásának lehetősége.

Ugyanők megszerezhetik ezeket a műveket/műpéldányokat más ilyen szervezettől („obtain from another authorized entity an accessible format copy”) – ez önmagában azonban aligha lesz szerzői jogilag releváns cselekmény (a hozzáférhetővé tételnek ugyanis csak a kínálati, de nem a fogadási oldala esik a terjesztés alá).

Egyébként maguk is kínálhatják a példányokat bármilyen módon (supply those copies to beneficiary persons by any means) – ez lehet terjesztés, nyilvános előadás és nyilvánossághoz közvetítés is. A 4. Cikk ide érti a nem kereskedelmi kölcsönzést is (non-commercial lending), ami egyébként a haszonkölcsönzési jog első, multilaterális egyezményi megjelenése. A probléma vele az, hogy az EU fogalmilag a nyilvános haszonkölcsönzést tekinti a szerző kizárólagos joga alá tartozónak, de a két fogalom többé-kevésbé megfeleltethető egymásnak.

Továbbá ide tartozik az elektronikus kommunikáció – ami feltehetően a nyilvánossághoz közvetítést jelenti bármilyen módon és eszközzel (így az előbb említett, bármilyen eszközzel való kínálás tartalma ezzel szűkül is).

Végül pedig a felhatalmazott szervezetek megtehetnek bármilyen közvetítő lépést e célok érdekében, ami feltehetően megint csak túlnyomó részben szerzői jogilag nem releváns tevékenységeket fog jelenteni (például vásárlást).

Mindezeket a cselekményeket viszont akkor teheti meg a felhatalmazott szervezet, ha egyébként jogszerű hozzáférése van a műhöz, az egyébként olyan formátumban van, ami a látáskárosultak számára hozzáférhetővé teszi a művet, és egyébként nem változtat rajta, továbbá csak a kedvezményezetteknek szolgáltatja a példányt, és tevékenysége non-profit alapon történik.

A látáskárosultak és az ő nevükben közvetlenül eljárók maguk is készíthetnek ilyen másolatot, szigorúan saját célra, vagy a nevükben eljáró személy segítheti őket abban, hogy a látáskárosult csináljon ilyet, feltéve, ha van jogszerű hozzáférése a műhöz. Ezekből az esetekből viszont megint csak a többszörözést végző személy cselekménye lesz releváns szerzői jogilag (akármelyikük is az).

Mindemellett a VIP nem zárja ki azt, hogy a célja más, nem az (1)-(2) bekezdés hatálya alá tartozó felhasználás útján is megvalósítható legyen, még hozzá a 11. és 12. Cikknek megfelelő kivétel, vagy korlátozás útján. Az e rendelkezéshez fűzött egyeztetett nyilatkozat szerint a szabály nem módosítja a BUE alapján bevezethető kivételek és korlátozások terjedelmét a fordítási jog tekintetében –

tekintettel a látáskárosultak igényeire. Ez pedig azt jelenti, hogy a fordítás általában továbbra sem megengedett szabadon, még ha ezáltal a látáskárosultak hozzá is jutnának számukra egyébként nem elérhető művekhez: ezt a jogot a 4. Cikk (1) bekezdés a) pontja közvetve érinti, mivel utal arra, hogy a bevezetendő korlátozás lehetővé teszi, hogy olyan változtatásokat eszközöljenek a művön, ami azt alternatív formátumban elérhetővé teszi. Az egyeztetett nyilatkozat értelmében ez nem jelenti azt, hogy egy művet minden további nélkül le lehetne fordítani egy másik nyelvre.

A 11. Cikk tartalmát fent, a többi nemzetközi szerződéshez való viszony tárgyalása során már bemutattuk és tárgyaltuk a velük kapcsolatos értelmezési nehézségeket is, emiatt itt ezekre csak röviden visszautalunk. Míg e Cikk olvasata alapján akár úgy tűnhet, hogy a korábbi egyezmények keretei között kell többé-kevésbé mozogni, addig a 12. Cikk egyértelművé teszi, hogy valójában a szerződő országok mozgásteret ennél jóval bővebb. Ugyanis bevezethetnek más kivételeket és korlátozásokat is, amelyek megfelelnek a gazdasági helyzetüknek, társadalmi és kulturális szükségleteiknek, a szerződő fél esetlegesen fennálló más nemzetközi jogainak és kötelezettségeinek, sőt az elmaradott országok vonatkozásában figyelembe kell venni azok speciális szükségleteit és különösen a nemzetközi jogait és kötelezettségeit és kedvezményeit. Ugyane Cikk (2) bekezdése megőrizhetővé teszi azokat a kivételeket és korlátozásokat is, amelyeket egyébként biztosít a nemzeti jog ilyen célra. Ez pedig végső soron az jelenti, hogy bármilyen kivétel vagy korlátozás fenntartható, akár elfér a 4. Cikk keretei között, akár túlterjeszkedik azokon. Nyugodtan megállapítható, hogy az egyezménynek harmonizációs ereje nincs.

A Cikk (4) bekezdése szerint szerződő országok kiterjeszthetik ezeket a kivételeket és korlátozásokat azokra a már nyilvánosságra hozott művekre, amelyek kereskedelmi forgalomban nem kaphatók az érintett piacon a kedvezményezett számára méltányos feltételek szerint. Figyelemmel arra, hogy a kivétel vagy korlátozás egyébként nem különböztet aszerint, hogy az adott mű kapható-e még kereskedelmi forgalomban vagy sem, ez valójában szükségtelennek tűnik, kivéve, ha azt feltételezzük, hogy ez akár lehetőséget adna arra is, hogy a kedvezményezett vagy a jogosított intézmények számára jogszerűen rendelkezésre nem álló művek is bekerülhessenek a számukra hozzáférhető körbe. Itt egy súlyos diszkriminációs kérdés merül fel: ugyan mi indokolja azt, hogy egy látáskárosult személy jobban hozzáférjen olyan művekhez, amelyek – kereskedelmi forgalomból kikerülésük okán – a nem látáskárosultak számára sem hozzáférhetők? Egy kevésbé megengedő értelmezés szerint ez a szabály csak azokra a művekre vonatkozna, amelyek egyébként kaphatók kereskedelmi

forgalomban, de a hozzáférhetővé tételük során nincsenek tekintettel a fogyasztók igényeire, nem kedvezőbb számukra a hozzáférhetővé tétel. Ezt azonban teljesen felesleges kimondani az előző bekezdések fényében.

A Cikk (5) bekezdése szerint a szerződő állam maga dönthet arról, hogy kapcsol-e a szabad felhasználáshoz díjazást vagy sem. A háromlépcsős tesztet más szerződéseken keresztül alkalmazó országok vonatkozásában e rendelkezésnek nincs hozzáadott értéke, ugyanis a teszt valamennyi mértékadó értelmezése alapján lehetséges az, hogy a kivétel vagy korlátozás jogszerűségét díjigénnyel tegye függővé. Ha ezek a rendelkezések egyébként a VIP valamennyi tagjára is alkalmazandók lesznek, akkor ez a rendelkezés inkább csak megerősítésként bír, míg ha nem, akkor viszont csak ezen államok esetében lesz többletjelentése. (Az uniós jog jelenlegi rendelkezése lehetővé teszi akár díjfizetéssel, akár díjfizetési kötelezettség nélkül a kivétel vagy korlátozás bevezetését: a magyar jog szerint jelenleg nincs díjfizetési kötelezettség kapcsolva az ilyen szabad felhasználásokhoz, az osztrák és a német jog viszont előírja ezt, közös jogkezelő szervezet útján való érvényesíthetőséghez kötve – bár nincs tudomásunk működő jogkezelő szervezetről ezen a területen.

3.4. Műszaki intézkedés alkalmazása

A műszaki intézkedésre vonatkozó WCT-beli szabályokat az egyezmény feltűnően nem veszi át, sőt, éppen az ellenkező oldalról rendelkezik ezek használatáról, az egyeztetett nyilatkozattal egybeolvasva még azt is megengedjük, hogy a 7. Cikk a 'feje tetejére állítja' az egész eddigi szabályozást.

A WCT 11. Cikke azt biztosítja, hogy a szerződő felek jogosultak a hatásos műszaki intézkedések megkerülése ellen megfelelő védelmet és hatékony jogorvoslati eszköztárat bevezetni, vagyis a szerzői jogok műszaki védelmét jogilag is megerősíteni. Addig a VIP azt rögzíti, hogy a szerződő feleknek meg kell tennie a megfelelő intézkedéseket, hogy olyan esetben, ha egyébként megfelelő védelmet és jogorvoslatot biztosítanak a hatékony műszaki intézkedés megkerülése ellen (pl. a WCT implementálása okán), akkor ez a védelem ne akadályozza a kedvezményezett személyeket, hogy éljenek a VIP-ben biztosított jogokkal és kötelezettségekkel. Ez a rendelkezés nagy jelentőségű: a WCT vonatkozó Cikkét sokan kritizálták éppen amiatt, mert nem szólt arról, hogy a műszaki intézkedés alkalmazása (és jogi védelme) mellett hogyan biztosít-

ható a kivételek és korlátozások érvényesülése.⁵⁰ Erre a problémára egyébként az Infosoc-irányelv az EGT-tagállamok vonatkozásában választ adott, listázva azokat a kivételeket és korlátozásokat, amelyek érvényesülését akkor is biztosítani kell, ha ilyen eszközt alkalmazna a jogosult, vagyis úgy értelmezte a WCT-t, hogy a műszaki intézkedés védelmének biztosítása nem írja felül – legalábbis bizonyos esetekben – a kivétel vagy korlátozás érvényesülését.

Most ezt a megközelítést emelte nemzetközi szintre a VIP 7. Cikke, nem szólva továbbra sem arról, hogy a látáskárosultak ezen kedvezményét milyen módon kell biztosítani a szerződő félnek (azaz például feltörhető-e a védelem, vagy erre egy speciális, mediációs jellegű eljárást kell-e biztosítani).

A Cikkhez fűzött egyeztetett nyilatkozat alapján a rendelkezés nem zárja ki, hogy a felhatalmazott szervezetek úgy döntsenek, hogy alkalmazhatnak műszaki intézkedéseket a hozzáférhető formátumú másolatok készítése, terjesztése és hozzáférhetővé tétele során, ha ez összhangban van a nemzeti joggal. Azt le kell szögezni, hogy ez nem a WCT 11. Cikke szerinti műszaki intézkedés, ugyanis azt a WCT 11. Cikke értelmében a jogosultak alkalmazzák a jogaik védelme érdekében, a felhatalmazott szervezetek pedig semmiképp sem minősülnek szerzői jogi jogosultnak, még akkor sem, ha a nyilatkozat alapján ők ezeket a műszaki intézkedéseket éppen a kivétel vagy korlátozás jogszabályi kereteinek betartása érdekében alkalmazzák is (ami közvetve persze a szerzői érdekeket is szolgálja). Mindenesetre ez azt jelenti, hogy ezeket a műszaki intézkedéseket a WCT szerinti védelem nem illeti meg.

3.5. *Határon átnyúló tevékenységek*

A VIP 5., 6. és 9. Cikke fokozott együttműködésre készíti a szerződő feleket, nem csak a nemzetközi szerződések által egyébként rendszerint elvárt szinten. Célja ugyanis, hogy az egyik szerződő országban már a rendszerbe került műhöz a többi országban élő látáskárosultak is biztosan könnyítve férjenek hozzá.

A jelenlegi nemzetközi szerződési rendszer alapján az egyik szerződő országban egy bizonyos felhasználás tekintetében kivétel vagy korlátozás alá eső műpéldányok egy másik szerződő országban nem lesznek automatikusan szabadon hozzáférhetőek, legfeljebb akkor, ha az adott ország nemzeti joga alapján a műpéldány szintén valamely kivétel vagy korlátozás hatálya alá esik.

⁵⁰ Ld. ezek részletes ismertetését GYENGE Anikó: i. m. II. rész. IX. fejezet. A háromlépcsős teszt szerepe az INFOSOC-irányelvben II. A műszaki intézkedések és a kivételek, korlátozások viszonya az uniós jog alapján IX.1. Hatásos műszaki intézkedések a WIPO szerződéseiben.

A VIP 5. Cikke ezt a feltételrendszert több irányba is tágítja. Egyrészt lehetővé teszi azt, hogy az egyik szerződő államban szabad felhasználás alá eső műpéldányok más szerződő államban is hozzáférhetőek legyenek a felhatalmazott szervezetek, illetve a látáskárosultak számára.

Ez a szöveg olvasása alapján lehetségesnek tűnik anélkül is, hogy a fogadó államban bevezetnének ilyen jellegű kivételt vagy korlátozást, és akkor is, ha ugyan bevezettek ilyet, de az nem pontosan olyan hatályú, mint a kibocsátó államban.

Az 5. Cikk (1) bekezdéséhez fűzött egyeztetett nyilatkozat szerint ez a rendelkezés nem érinti a kizárólagos jogok terjedelmét, a rendelkezés és az egyeztetett nyilatkozat feloldhatatlan ellentmondásban látszik lenni egymással, ha csak nem úgy értjük, ahogy azt a többi egyezmény esetében is érteni kell: vagyis ha a fogadó állam fenntartja a szerző kizárólagos jogát (és nem vezet be maga is megfelelő kivételt vagy korlátozást), akkor mégsem vehetők át a műpéldányok szabadon (persze feltéve, hogy egyébként ténylegesen biztosítja a vonatkozó kizárólagos jogokat, ami nem feltétlenül van így).

Az 5. Cikk (2) bekezdése értelmében a kibocsátó államnak arra kiterjedő kivételt vagy korlátozást is be kell vezetnie (ha lehetővé kívánja tenni a nála kivétel vagy korlátozás alá eső műpéldányok más szerződő államba irányuló forgalmát), amely lehetővé teszi, hogy a felhatalmazott szervezetek a jogosult engedélye nélkül terjesszenek vagy hozzáférhetővé tegyenek hozzáférhető formátumú példányokat egy másik államban levő felhatalmazott szervezetnek vagy látáskárosultnak, vagyis ez alapvetően a kibocsátó állam döntésén múlik.⁵¹ (Ez a kivétel ugyanakkor a nemzeti elbánás hatálya alá esik BUE /TRIPS/ WCT-tagok esetében, vagyis a külföldi művekre is kiterjed.) Ez azonban még mindig csak azt jelenti, hogy a kibocsátó állambeli kivételnek vagy korlátozásnak a külföldre irányuló terjesztésre vagy hozzáférhetővé tételre is ki kell terjednie, azaz ilyen módon ebben az államban a kizárólagos jogot ennyire szélesen kell korlátozni.

Arról, hogy mi történhet a fogadó országban, igen nehezen érthetően fogalmaz a VIP. Az 5. Cikk (4) bekezdés a) pontja értelmében, ha egy felhatalmazott szervezet fogad példányokat és ennek a szerződő országnak egyébként nincs kötelezettsége a BUE 9. Cikkének betartására (háromlépcsős teszt), akkor csak annyi a kötelezettsége, hogy biztosítsa, a példányok csak a kedvezményezett

⁵¹ Agreed statement concerning Article 5(2): It is understood that, to distribute or make available accessible format copies directly to a beneficiary person in another Contracting Party, it may be appropriate for an authorized entity to apply further measures to confirm that the person it is serving is a beneficiary person and to follow its own practices as described in Article 2.

személyek számára lesznek hozzáférhetőek. Ebből a contrario következhet az is, hogy azon államok esetében, amelyekre kiterjed a BUE 9. Cikke, a hozzáférés csak akkor lehet biztosított, ha az eleget tesz a BUE 9. Cikkének, vagyis a háromlépcsős tesztnek (az továbbra sem következik semmiből, hogy ennek a nemzeti jogban milyen módon kell megjelennie, esetleg elegendő-e, ha jogvita merülne fel, az eljáró bíróság alkalmazza a BUE 9. Cikkét?).

Az 5. Cikk (1) bekezdésében foglalt kivétel csak az adott országban alkalmazható, kivéve, ha a szerződő ország tagja a WCT-nek, vagy egyébként – az egyeztetett nyilatkozat szerint kizárólag e szerződés alá tartozó felhasználási esetekben – eleget tesz a háromlépcsős tesztnek. Ez a rendelkezés azt jelentheti, hogy a WCT-ben tag, illetve a tesztet figyelembe vevő országok tehetik meg azt, hogy legyen az általuk bevezetett kivételnek vagy korlátozásnak extraterritoriális hatálya. (A WCT-tagok vonatkozásában érvényesül is a nemzeti elbánás elve.)

E rendkívül szokatlan szabályozás több problémát is felvet. Szinte egyáltalán nem mond semmit arról, hogy mi történhet akkor, ha a kibocsátó ország minden feltételt teljesít és a fogadó ország egyetlent sem (legfeljebb, hogy csak a kedvezményezett személyek számára lesznek hozzáférhetőek a művek).

Ez a megoldás a kiegyenlítettségnek még a látszatát sem igyekszik megtartani, ami az adott szerződő ország rendszeréből fakadó előnyök olyan szerződő országok számára való élvezetét is lehetővé fogja tenni, akik viszonzásként semmit nem fognak adni, vagy mert nem is biztosítanak kizárólagos jogokat a jogosultaknak, vagy nem biztosítanak hasonló szabad hozzáférést a saját műveikhez. Ez pedig elvezet addig, hogy az új modell a nemzetközi szerzői jogi rendszer alapját, a minimum jogok elvét kezdi ki: ugyanis egy olyan fogadó ország, amely nem vezetett be kivételt vagy korlátozást, erősebben fogja védeni a nemzeti jogosultjait, mint a külföldieket: ez utóbbi jogosultak művei könnyebben hozzáférhetőek lesznek a látáskárosultak számára, mint a saját nemzeti kultúrájuk. A saját nemzeti kultúra teljesítményei azonban kerülő úton, a kibocsátó országban történő hozzáférhetővé tétel útján kerülhetnek be a fogadó országba, ami igencsak visszás helyzetet eredményez, és egy lefelé irányuló spirált indít be, ha a fogadó ország észleli, hogy noha védelmi szintje magasabb, a kivétel importálható. A szerzői jogi nemzetközi egyezményi rendszerben eddig fennálló kölcsönösség itt végzetesen meg bomlik.

4. Következtetések

Az egyezmény elemzése során kirajzolódott kép alapján nagyon nehéz optimistának lenni: a szövegezés bonyolultsága, a számos egyeztetett nyilatkozat szépen tükrözi azt az óriási energiát, amivel az egyes érdekcsoportok, a fejlett, a fejlődő és az elmaradott országok képviselői feszülhettek egymásnak a tárgyalások során.

Az értelmezés biztosan nem állhat meg itt: vitarendezési eljárások, nemzeti vagy regionális bírósági döntések sokasága elemezheti majd a belőle fakadó jogok és kötelezettségek, kedvezmények terjedelmét, részben a mai keretben, részben új kereteket alakítva ki a nemzetközi szerzői jogban.

Nem túlzás az a következtetés, amit egyébként is sokan hangoztatnak: ennek az egyezménynek az elfogadása nem a fejlett országok érdekében állt, sőt, még kifejezett károsultjai is lehetnek a hatásainak.

Az Európai Unió és benne Magyarország hiába volt eddig is éllovas a látáskárosultak műélvezetének jogi úton való támogatásában, az egyezmény implementációja komoly kihívást fog jelenteni számukra: figyelemmel az európai érdekekre (és benne természetesen az európai látáskárosultak jobb hozzáférésére, de egyúttal a szerzői jogosultak érdekeire is) nem lesz könnyű a nemzetközi elvárásoknak is megfelelő szabályokat alkotni úgy, hogy az egyik fő nemzetközi elvárás az Unióval szemben nyilvánvalóan az európai művekhez való, Európán kívüli könnyebb hozzáférés lesz.